

ВЕТЕРИНАРНИЙ СУПРОВІД ПЕРЕРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ТВАРИННИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Аранчій Я.С., здобувач

Полтавська державна аграрна академія

У статті досліджено структуру сільськогосподарського виробництва у Полтавській області, інтенсивність замовлень ветеринарних послуг, визначено роль особистих селянських господарств у виробництві продукції тваринництва.

In this paper the structure of agricultural production in the Poltava region, the intensity orders of veterinary services, the role of private farms in livestock production.

Постановка проблеми. Процеси реформування сфер виробництва і переробки продуктів сільського господарства шляхом приватизації землі та майна, формування ринкових засад їх розвитку майже не торкнулись сфери ветеринарного обслуговування. До цього часу тут не створено необхідної кількості підприємницьких структур, які можуть надавати послуги щодо профілактики захворювань та лікування тварин. Особистим селянським господарствам і невеликим сільськогосподарським підприємствам, що мають на відгодівлі майже 90 % усіх видів тварин у Полтавській області, часто недоступним є невідкладне ветеринарне обслуговування. Переважна більшість ветеринарних фахівців або позбавлені місця праці, або працевлаштовані на умовах неповної зайнятості у господарствах, де утримується незначне поголів'я тварин. Гострий дефіцит послуг частково компенсується фахівцями державних ветеринарних служб. При цьому дані служби займають монополне становище на ринку і виконують не характерні для державних служб функції. Через неналежне ветеринарне обслуговування виникають проблеми із збутом продуктів тваринництва на зовнішньому ринку. Ситуація, що склалася, викликала необхідність формування конкурентного середовища у сфері ветеринарного обслуговування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми становлення і розвитку окремих продуктових ринків активно дискутуються в економічних дослідженнях. Вони відображені у працях зарубіжних вчених-економістів О. Курно, А. Маршала, А. Сміта, О. Харарі, а також вітчизняних дослідників П. Березівського, Є. Голубкова, Ю. Коваленка, Е. Попова, П. Саблука, Г. Черевка та ін. За останні роки з'явилися публікації з проблем ринку послуг, зокрема праці О. Алексєєва, Т. Арасланової, А. Баталова, В. Бугакова, Н. Внукової, В. Маркової, Е. Майдебури, О. Перебийноса, О. Пустовойта, Н. Ситника, А. Челенкова та ін. Попри значну кількість наукових публікацій з проблем становлення ринкових відносин, формування сфери послуг, дослідження ринку ветеринарних послуг фрагментарно відображені лише в окремих публікаціях. Переважають дослідження зарубіжних авторів, у яких аналізуються загальносвітові тенденції розвитку сфери ветеринарних послуг.

Постановка завдання. Завданнями статті є дослідження структури сільськогосподарського виробництва у Полтавській області, інтенсивності замовлень ветеринарних послуг, визначення ролі особистих селянських господарств у виробництві продукції тваринництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Потенційними споживачами ветеринарних послуг є власники тварин. У результаті реформування аграрного сектора економіки на засадах приватної власності у Полтавській області виникла бімодельна структура сільськогосподарського виробництва. На даний час функціонують дві основні моделі організації виробництва продукції тваринництва – відносно крупне товарне виробництво, створене на засадах приватної власності на базі реорганізованих колективних сільськогосподарських підприємств, а також дрібнотоварне виробництво в особистих селянських господарствах та невеликих за розмірами фермерських господарствах [1]. Основна відмінність між вказаними моделями полягає у обсягах виробництва продуктів тваринництва.

Виробництво продукції тваринництва здійснюється переважно в особистих господарствах населення. Значна частка особистих господарств населення у виробництві продукції тваринництва забезпечується за рахунок великої кількості таких господарств. За 2006-2010 рр. їх частка сягала більше 99 % всіх суб'єктів господарювання. При цьому внаслідок старих технологій ведення виробництва та класичної атомарної структури вони не можуть інкорпоруватися. У найближчі роки безпідставно очікувати суттєвого зменшення їх кількості та збільшення розмірів кожного з них.

Перспективними формами господарювання у період з 2006 до 2010 р. виявились більші за розмірами господарські структури Полтавської області, що утримують сільськогосподарських тварин. Обсяги валової продукції тваринництва за аналогічний період тут зросли майже у три рази. Зростання обсягів виробництва поєднується із зменшенням кількості таких підприємств та збільшенням в них поголів'я.

Приватизація землі та майна є вихідною умовою формування ринкових відносин. Тому в результаті здійснення корінної економічної реформи ліквідовано усі колгоспи, які вважаються колективними лише формально та більшість державних сільськогосподарських підприємств. У даний час переважають недержавні господарські формування. При цьому спостерігалася тенденція до зменшення кількості підприємств, майже на 40 %, усіх організаційно-правових форм господарювання. Це стосується і господарських товариств, і виробничих кооперативів, і підсобних господарств несільськогосподарських підприємств, і приватно-орендних підприємств, і, зокрема, фермерських господарств.

У результаті реформування аграрного сектора економіки на засадах приватної власності суттєво зросла чисельність особистих селянських господарств, які займаються виробництвом продукції тваринництва [3]. У Полтавській області вони є основними виробниками даної продукції. За період з 2006 до 2010 р. їх частка у обсягах валової продукції тваринництва перевищувала 80 %.

Прогнозувати місце і роль особистих господарств у розвитку аграрного сектора, а відтак як споживачів ветеринарних послуг, дуже складно. Значні обсяги виробництва продукції тваринництва у даному секторі Полтавської області обумовлюються, з одного боку, перевагами приватної форми господарювання, а з другого, відсутністю вільних робочих місць у сільських населених пунктах і необхідністю виробництва продукції сільського господарства для самовиживання. З цієї точки зору на них у меншій мірі впливає ситуація на ринку. Тут не здійснюється облік затрат, не визначається собівартість продукції, неможливо визначити загальний рівень економічної ефективності виробництва і співставити її з аналогічними показниками інших категорій господарств. Поза будь-якими сумнівами виробнича одиниця, у якій утримується одна корова і площа сільськогосподарських угідь якої складає близько одного гектара, не може вважатись прототипом ідеальної організаційної форми господарювання як у даний час, так і в майбутньому.

Але з урахуванням обсягів продукції, яка тут виробляється, загальної чисельності поголів'я тварин вони є важливими господарськими структурами, що мають значний вплив на формування ринку продовольства і не можуть нехтуватись у процесі вивчення ринку ветеринарних послуг [2]. Виявити чинники, які впливають на інтенсивність замовлень власниками господарств ветеринарних послуг і визначають їх поведінку можна, на основі застосування кореляційно-регресійного аналізу. Найбільш істотно тісноту кореляційного зв'язку характеризує лінійний коефіцієнт кореляції ($r_{y/x}$), який обчислюється за формулою:

$$r_{y/x} = \frac{\overline{xy} - \bar{x} * \bar{y}}{\sigma_x \sigma_y},$$

де \overline{xy} - середнє значення добутків факторної і результативної ознак;

\bar{x} - середнє значення факторної ознаки;

\bar{y} - середнє значення результативної ознаки;

σ_x - середнє квадратичне відхилення факторної ознаки;

σ_y - середнє квадратичне відхилення результативної ознаки.

Виходячи із визначення середнього квадратичного відхилення ($\sigma_x = \sqrt{\bar{x}^2 - (\bar{x})^2}$ і $\sigma_y = \sqrt{\bar{y}^2 - (\bar{y})^2}$), дана формула матиме вигляд:

$$r_{y/x} = \frac{\overline{xy} - \bar{x} * \bar{y}}{\sqrt{[\bar{x}^2 - (\bar{x})^2]} [\bar{y}^2 - (\bar{y})^2]}.$$

Інтенсивність замовлень ветеринарних послуг (результативна ознака) визначалась за сумою затрат особистих селянських господарств на оплату даних послуг. У якості факторних ознак використовувались такі показники, як поголів'я тварин у господарстві, доходи господарства, обсяги виробництва в господарстві тваринницької продукції та обсяги її реалізації.

Крім тісноти зв'язку між факторними і результативними ознаками на основі способу найменших квадратів визначалась також форма кореляційної залежності. Сутність способу найменших квадратів полягає в тому, що рівняння регресії визначається таким чином, при якому сума квадратів відхи-

лень фактичних даних від вирівняних є мінімальною, тобто рівняння найбільш повно описує характер зв'язку. Вирівнювання фактичних даних здійснено по прямій лінії, яка виражається функцією $\bar{y}_t = a_0 + a_1x$, де a_0 – початковий рівень (при умові, що перше значення t дорівнює нулю), a_1 – швидкість зміни результативної ознаки. Параметри a_0 і a_1 визначались із системи рівнянь:

$$\begin{cases} a_0n + a_1\sum x = \sum y \\ a_0\sum t + a_1\sum x^2 = \sum ux. \end{cases}$$

За такої умови $\sum(y - a_0 - a_1x)^2$ буде мінімальною. Тобто виконується висхідна умова даного методу. Припущення про пряmolінійність форми кореляційного зв'язку зроблене на основі різниці коефіцієнтів детермінації ($\eta^2 - r^2$), які обчислені на основі кореляційного відношення (η) і лінійного коефіцієнта кореляції (r). Кореляційне відношення розраховано за формулою:

$$\eta = \sqrt{\frac{\delta_x^2}{\sigma_y^2}},$$

де $\delta_x^2 = \frac{\sum(\bar{y}_x - \bar{y})^2}{n}$ - варіація результативної ознаки за рахунок впливу

факторної ознаки;

$\sigma_y^2 = \frac{\sum(y - \bar{y})^2}{n}$ - загальна варіація за рахунок впливу усіх чинників.

Характерною особливістю особистих селянських господарств є їх розосередженість. Вони розташовані на різній відстані, часто віддалені від суб'єктів, які надають ветеринарні послуги [4]. Це значною мірою створює проблеми із своєчасністю надання невідкладної допомоги. Як правило власники особистих селянських господарств, у яких тваринництво немає товарної орієнтації, порівняно рідко замовляють роботи спрямовані на профілактику захворювань. У більшості випадків такі власники звертаються до ветеринарних фахівців лише у критичних ситуаціях.

Висновки. Рішення про замовлення послуг приймають фахівці підприємства, які є професіоналами, відрізняються компетентністю, мають, як правило, вищу сільськогосподарську освіту. Таке рішення характеризується високим ступенем формалізації, який не притаманний для індивідуальних власників тварин. Для організацій-споживачів ветеринарних послуг менш характерними є емоційні мотиви. Замовлення послуг має раціональний характер. Сільськогосподарські підприємства приймають рішення про замовлення ветеринарних послуг, переважно, на основі функціонального вартісного аналізу. Вони замовляють послуги, якщо це їм економічно вигідно.

В економічній літературі загальноприйнята думка, що попит організацій-споживачів характеризується низькою ціновою еластичністю, тобто зміна ціни не спричиняє відчутних коливань попиту. При цьому попит на послуги організацій-споживачів є похідним від попиту на продукцію тваринництва

кінцевого споживання [5]. Такий висновок підтверджується на основі того, що серед факторів, які впливають на замовлення послуг підприємствами, найсуттєвішим є обсяги реалізації продукції тваринництва. При цьому явно перебільшується у літературі значення економічних мотивів поведінки індивідуальних споживачів ветеринарних послуг, оскільки обсяги реалізованої продукції є і для цієї групи споживачів визначальним фактором купівельної поведінки.

Література:

1. Вавулін О. І. Деякі аспекти бізнес-планування у ветеринарній медицині на прикладі утворення комерційної ветеринарної аптеки / О. І. Вавулін, С. М. Мороз, Г. А. Зон // Ветеринарна медицина : Вісник Сумського національного аграрного університету. – Суми, 2004. – № 2. – С. 25–31.

2. Закон України: Про державну підтримку сільського господарства України: від 24.06.2004 № 1877-IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 49. – С. 527.

3. Круковська О.В. Ефективність ветеринарної діяльності у тваринництві / О.В. Круковська // Зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. [Сучасні тенденції економічної теорії і практики], (м. Херсон, 18-19 листопада 2010 р.). – Херсон: ХДУ, 2010. – С. 273-275.

4. Лук'янець П. Проблеми та перспективи приватної ветеринарної практики на селі / П. Лук'янець // Ветеринарна медицина України. – 2000. – № 10. – С. 15.

5. Павленко О.М. Значення імпорту в збалансуванні ринку м'яса / О.М. Павленко // Економіка АПК. – 2009. – № 6. – С. 56-58.

Рецензент: д.е.н., професор Макаренко П.М.

УДК 631.11:004

ПОКАЗАТЕЛИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Бабенко В.А., к.т.н., доцент

Харьковский национальный аграрный университет им. В.В. Докучаева

Исследованы подходы к внедрению системы информационного обеспечения на предприятии, разработаны основные показатели сравнительной эффективности внедрения информационной системы управления инновационными процессами на предприятии.

Explored approaches to implementation of the information management system, are key indicators of the relative effectiveness of the system for management of innovative processes.

Постановка проблемы. Основной задачей систем информационного обеспечения управления инновационными процессами является обеспечение учета и управления производственно-хозяйственными процессами на основе сбора, обработки и представления информации о фактическом состоянии инновационной, а также производственной и финансовой деятельности предприятия. При этом главной целью информатизации является повышение эффективности основных производственно-хозяйственных процессов. Применительно к предприятию достоверные и оперативные сведения о состоянии его инновационных процессов требуются на всех уровнях управления [1].